

УДК 159

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ У ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

В.Д. Меньшикова

Наук. керівник – А.Я. Цюприк, доцент кафедри практичної психології та педагогіки,
кандидат педагогічних наук, доцент

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Майбутнє психічне здоров'я нації залежить від того, наскільки сьогодні ми зуміємо забезпечити зростаючій особистості такий важливий для неї психологічний комфорт, створити умови, у яких гарантувалося б душевне здоров'я, оптимальне фізичне, духовне і соціальне благополуччя. Статистика попереджає: неухильно збільшується кількість нервових, неврівноважених, гіперактивних дітей, малюків з порушеннями психіки. У наш час варто приділити особливу увагу стану психічного здоров'я дитини та психологічним чинникам його порушення.

Проблема порушення психічного здоров'я дитини виникає через соціально- економічну ситуацію, що склалась у країні. Негаразди на роботі, матеріальна скрута, емоційне незадоволення дорослих та інше – все це переноситься на дітей і порушує психологічну рівновагу.

Терміном «психічне здоров'я» позначається стан душевного благополуччя, який характеризується відсутністю хворобливих психічних проявів і забезпечує адекватну умовам дійсності регуляцію поведінки діяльності [3].

На думку деяких авторів (Костюк В.Н, Філімончук А.В. Максименко С.Г. Л.І.Божович, А.А.Бодалев, В.С. Мухіна та інших), дитина як найбільш чутлива частина соціуму піддається різноманітним негативним впливам.

Велику увагу проблемі формування чинників психічного здоров'я дітей приділяється у старшому дошкільному віці. Батькам з перших років життя дитини необхідно брати до уваги можливість появи відхилення в нервово-психічному розвитку дітей і знати причини, що викликають таке відхилення.

Філімончук В.Н. виділяє особливості прояву характеру дошкільника, що потребують пильної уваги. *Емоційність*. Така дитина надто чутлива, жаліслива; в неї відсутні зайвий раціоналізм і практицизм при нормальному інтелекті. *Вразливість*. Ця психологічна якість як особливий різновид емоційної пам'яті закріплює у свідомості дитини неприємні події і враження. *Імпресивність*. Будучи схильною до внутрішніх переживань (все ховати в собі), дитина немов би

затримує накопичує емоційні реакції, а потім несподівано для інших виявляє їх. *Беззахисність*. Проявляється в основному у спілкуванні з однолітками: дитина не може «дати здачі», відповісти на образу, плаче, не знаходить у відповідь потрібних слів, гірко переживає приниження та образу. Погано переносить біль – фізичний і душевний, чутлива до конфліктів, погроз, грубості, диктату. *Вираженість почуття власного «Я»*. Дитина вирізняє себе з-поміж тих, хто її оточує, має розвинене почуття власної гідності, відчуває сильну потребу у самоствердженні, має свої погляди, самостійна, активна, прагне ролі ведучого [5].

Звичайно, не можемо не оглянути сімейні стосунки між батьками і дитиною, між батьком й мати. Оскільки це перше середовище, де формуються чинники психічного здоров'я. Традиційно компоненти здоров'я поділяють на такі: психічне здоров'я, соціальне здоров'я, фізичне здоров'я. Деякі науковці також визначають ще один компонент – духовне здоров'я.

Умовами формування психологічного здоров'я є: виховання свідомого ставлення до власного здоров'я, що має поєднуватися з прищепленням навичок (догляду за тілом, самоаналізу, позитивного мислення, прояву високої чутливості, доброзичливих взаємин) та звичок до відносно установлених способів дій з метою збереження власного здоров'я, його зміцнення та відновлення. Отже, засвоєння дітьми навичок здорового способу життя є своєрідним шляхом до еталону здоров'я [4].

Для дітей з конфліктних сімей, у яких дезорганізовані, дисгармонійні стосунки, характерний широкий спектр аномалій у психіці. Неблагополучна психологічна атмосфера сім'ї майже завжди викликає в дитини емоційно загострені переживання, які вона не може подолати через вікову незрілість психіки. Конфлікти між батьками викликають глибокий внутрішній конфлікт у дитини, який може зумовити розвиток психогенного захворювання, що впливає на важливі сфери формування особистості, систему стосунків у сім'ї, з однолітками, з іншими дорослими. Одним із психотравмуючих факторів є насилля над дитиною – коли щось робиться проти її волі. Це не обов'язково фізичне покарання, а й словесне незадоволення у гострій формі, нищівна безапеляційна критика, знуцання у вигляді примусу, насмішок, перенесення своїх проблем та поганого настрою на стосунки з дитиною тощо.

Фактор впливу інформаційного простору. Поряд з вирішальним впливом сім'ї на свідомість дитини впливає і ЗМІ. Більшість дітей у наш час починають регулярно дивитись телевізор у віці до 3-х років, а до 15 – просиджують за телеекраном більшу частину свого вільного часу. Сьогодні ми знаємо, що перегляд телевізійного насилля робить дітей «товстошкірими» і вони спокійно ставляться до міжособистісного насилля. Особливої уваги потребує спільний сімейний перегляд кінофільмів. Якщо при цьому відсутня негативна оцінка, то з часом агресивна поведінка сприйматиметься як норма і як єдиний вихід з різних ситуацій. Ми обурюємося, коли хтось проковує агресію. Ми злі на власників передач, які перетворили наші вечори на м'ясорубку.

Насправді, усе значно простіше, ніж здається. Маскульт лише підносить нам те, чого ми хочемо. Іншими словами, для того, щоб позбутися агресії на телебаченні, шпальтах газет, достатньо лише втратити до цього інтерес.

Таким чином, психологічно здоровим можна вважати дошкільника, який прагне активно пізнавати світ, має сильну нервову систему, виявляє готовність до розв'язання проблемних ситуацій, здійснює елементарні розумові дії, володіє початковими формами дослідництва, вміє спостерігати, сприйнятливий, допитливий, уважний, уміє відрізнити головне від другорядного, має активну спрямованість на своє здоров'я, що базується на визначенні його високої об'єктивної значущості в суспільстві та суб'єктивного особистісного смислу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Максименко С.Г. Психічне здоров'я школяра. Практична психологія та соціальна робота.
2. Психічне здоров'я особистості. Уклад. Мирослав Андрос, заред. Л. Карамушки, Т.5, №2, 2002 р. С. 132 – 150.
3. Філімончук А. В. Психологічні чинники порушення психічного здоров'я дитини // Психолог. № 6, 2009. – С. 26-31.

УДК : 159.954:82

САМОТНІСТЬ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

О.В. Олійник

*Наук. керівник – О.А. Кривопишина, професор кафедри практичної психології
та педагогіки, доктор психологічних наук, професор
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності*

Хто не любить самотності, той не любить свободи.

А. Шопенгауер

Проблема самотності з давніх-давен турбувала людство. Це пов'язано з тим, що даний феномен хоча й присутній у житті кожної людини, проте його форми і ступінь прояву досить різні. Теоретичні й методологічні основи дослідження самотності знайшли своє відображення в працях К.А. Абульханової-Славської, Д.Б. Келлі, Ф. Райса, Д. Рассела, Є.Є. Рогової, К. Роджерса,